

Mechitza: Investigating the Divide
פרשת בהעלותך תשפ"ג · Congregation Rinat Yisrael
Ellin Cooper, Manhattan Yoetzet Halacha

I. Mechitza's Origins → Today

1. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נא--נב.

משנה: ... במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול...
גמרא: ... מאי תיקון גדול? - אמר רבי אלעזר: כאותה ששנינו, חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוטר, והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. תנו רבנן: בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ, והיו באים לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. היכי עביד הכי? והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל! - אמר רב: קרא אשכחו ודרוש, וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד. אמרו: והלא דברים קל וחומר. ומה לעתיד לבא - שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם - אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע שולט בהם - על אחת כמה וכמה.

2. זכריה פרק יב

(יב) וְסִפְדָּה הָאָרֶץ מְשֻׁפָּחוֹת מְשֻׁפָּחוֹת לְבָד מְשֻׁפָּחַת בֵּית דָּוִד לְבָד וּנְשֵׂיהֶם לְבָד וְנְשֵׂיהֶם לְבָד:

3. רש"י זכריה פרק יב

(יד) ונשיהם לבד - משום צניעות...

4. מצודת דוד זכריה פרק יב

(יב) ונשיהם לבד - הוא דרך צניעות שלא יהיו מעורבים עם הגברים:

5. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוכה פרק ה הלכה ב

גמ' ... שהיו מעמידין האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן כהיא דתנינן תמן וחלקה היתה בראשה והקיפוח כצוצטרא שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי שלא יהו מעורבין. ממי למדו מדבר תורה. [זכריה יב יב] וספדה הארץ משפחות משפחות לבד...

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כט עמוד א

ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

7. Rav Avraham Yitzchak Kook, 'As a Little Sanctuary.' In The Sanctity of the Synagogue, p. 98

According to the Talmud (*Megilla* 29a) synagogues are to be looked upon as sacred Temples-in-miniature. It is, therefore, our duty to exalt them to the same level of holiness as our Holy Temple (may it be rebuilt soon in our day). Indeed, our fathers, in establishing two separate divisions for men and women in the House of Prayer thereby continued the system inaugurated in the Temple.

8. Jonathan D. Sarna, The Debate over Mixed Seating in the American Synagogue

In 1845, the Reform Congregation of Berlin abolished the separate women's gallery in the synagogue and the traditional mechitza ... Although mandating "the seating of men and women on the same floor," the congregation continued to preserve the principle of sexual separation during worship... As late as the early twentieth century, the Hamburg temple, the cradle of German Reform, refused a donation of one million marks... because the sum was conditional on "men and women sitting together"... mixed synagogue seating... first developed in Reform Jewish circles in the United States. Rabbi Isaac Mayer Wise, the leading nineteenth-century exponent of American Reform, took personal credit for this particular innovation, claiming to have introduced Jewry's first family pews "in 1850 ... in the temple of Albany."

Anshe Emeth is usually credited with being the first synagogue with mixed seating in the world. ... The church-building had family pews, and the congregation resolved unanimously to retain them. This innovation was imitated later in all American reform congregations. This was an important step, which was severely condemned at the time... family pews entered Judaism for pragmatic reasons: Members voted to make do with the (costly) building they had bought, and not to expend additional funds to convert its American-style family pews into a more traditional Jewish seating arrangement. ... Convenience triumphed, and justifications followed... Mixed seating generally ceased to be a controversial issue in Reform Judaism after the 1870s. Conservative Jews sought a form of worship that would be "traditional and at the same time modern." Gallery seating for women... ran counter to modern views... Seating reforms thus ranked high on the Conservative Jewish agenda.

At the synagogue of the Conservative Movement's Jewish Theological Seminary, Solomon Schechter, its president, had already in the first decade of the twentieth century established the principle of "separation" rather than "invisibility" (i.e., a physical barrier)... In 1921, the question of "whether family pews would be a departure from traditional Judaism" came before the Rabbinical Assembly's [Conservative Jewish] Committee on the Interpretation of Jewish Law. Professor Louis Ginzberg, chairman of the committee, responded that gallery seating was unnecessary, but that "the separation of the sexes is a Jewish custom well established for about 2000 years, and must not be taken lightly. ... By 1955, according to Marshall Sklare, mixed seating featured in "the overwhelming majority of Conservative synagogues," and served "as the most commonly accepted yardstick for differentiating Conservatism from Orthodoxy. "

II. Mechitza: Biblical or Rabbinic?

9. שו"ת אגרות משה אורח חיים א:לט

יש מקומות במדינתנו זו שהתחילו לפרוץ בענין המחיצה שבין אנשים לנשים בביהכ"נ שנשאר לנו למקדש מעט ואפשר שאין חשודים שיעברו אדינא אלא מחסרון ידיעת חומר האיסור ... שאף אם האנשים הם בצד אחד והנשים בצד אחר אסורין הן להיות בלא מחיצה הוא לע"ד דינא דאורייתא וראיה מסוכה דף נ"א... וממילא חזינן מסוגיא דסוכה דאף אם היתה מחיצה אבל כזו שאפשר לבא לידי קלות ראש יש עדין אותו האיסור מדאורייתא, דהא אף בראשונה שהיו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ פרש"י שהנשים היו בעזרת נשים והאנשים היו ברחבה של הר הבית ובחיל, שהיתה מחיצה

גדולה ביניהם בדין מחיצה אבל כיון שהוצרכו לעמוד נגד השערים הפתוחים כדי לראות את השמחה ראו שבאו ליד קלות ראש ולא הועילה המחיצה, וא"כ היה עדיין אסור מדאורייתא שלכן הותר לעשות הגזוזטרא שמזה ראייה שהוא מדאורייתא כדבארתי...

10. בני בנים א:ג

... ענין מחיצה הוא מדבריהם ושלא כמו שכתב בשו"ת אגרות משה חלק אורח חיים סימן ל"ט שהוא מדאורייתא... ויותר מזה יש לדעת שאפילו מדברי קבלה לא בעי מחיצה שהרי למדו מזכריה פרק י"ב וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד וגו' עכ"ל ואין בלשון הכתוב זכר למחיצה ורק שלא יהיו בערבוביא ממש נשים בין אנשים אלא אלה בצד זה ואלה בצד זה...

11. Joseph B. Soloveitchik, Community, Covenant and Commitment: Selected Letters and Communications

First, let me reiterate in precise and unequivocal terms my position with regard to the seating arrangement in a house of worship. The separation of the sexes in the synagogue is a basic tenet of our faith. It dates back to the very dawn of our religious halakhic community and constitutes a Pentateuchic injunction (issur de-oraita) which can never be abandoned by any legislative act on the part of a rabbinic or lay body, regardless of its numeric strength or social prominence. What was decreed by God can never be undone by human hand. In my opinion, mingling of the sexes is by far a more flagrant violation of a great principle than that of installing an organ or praying with bare heads. Unfortunately, while every traditionally minded Jew understands that the latter practices tend to strip our synagogues of their Judaic quality and are tantamount to an attempt at a Christianization of our ritual, many well-meaning sincere Jews are being misled with respect to the mixed seating arrangement...

I wish to say that there is certainly a requirement for the erection of a partition, and the synagogue which fails to do so is guilty of violating a very sacred tradition. However, there is a basic difference between this wrong and that of the co-mingling of the sexes for, as I indicated above, separation has its origin in the Bible itself, whereas the prerequisite for a mehitzah much be attributed to rabbinic ordinance. The Biblical passage from which the Talmud derives the interdiction against mixed pews [Zechariah 12:12 in Sukkah 51b], and also the Pentateuchic injunction, Let him see no unseemly thing in thee (Deuteronomy 23:15), deal with separation only. There is no mention, however, of segregation. The latter has been introduced in accordance with the old maxim, *va'assu seyag latorah*, "Make a fence around the Law (Aboth 1, 1) as a safety measure in order to prevent the mingling of the sexes.

III. The Mechitza's Purpose

12. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוכה פרק ה

תיקון גדול, כלומר גדול התועלת, והוא שהיו מכינים מקום לנשים ומקום גדור לאנשים, ומקום הנשים למעלה על מקום האנשים גבוה ממנו כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים.

13. פסקי רי"ד מסכת סוכה נא

ועדיין היו באין לידי קלות ראש. פי[רוש] שהיו מסתכלין אילו באילו וקורצין בעיניהן. התקינו שיהו הנשים רואות מלמעלה והאנשים מלמטה.

14. שו"ת דברי יואל או"ח י

... שהי[ה] החשש רק בשביל ההסתכלות שעפ"י רוב א"א להשגיח ע"ז ולהבחין אם הי[תה] הבטה בכוונה, אבל סוף כל סוף הרגישו שהי[תה] בין העם הסתכלות והרהורי עבירה וזה נקרא קלות ראש....

15. משנה תורה לרמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח הלכה יב

אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, וכיצד היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו...

16. שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז והנה במס' סוכה נ"ב

מבואר שהיו מקפידים שלא יתערבו האנשים והנשים וכלשון המשנה במס' מדות פ"ב מ"ה: וחלקה היתה בראשונה והקיפוח כצוצרה, שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן, כדי שלא יהו מעורבין. וכן כתב הרמב"ם בהל' בית הבחירה פ"ה ה"ט ובהל' לולב פ"ח הי"ב: כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ולא הוזכר שם שעשו מחיצות גבוהות שלא יסתכלו אנשים בנשים. ועי' מה שכתב הב"ח באו"ח סי' ע"ה דהסתכלות היינו התבוננות לשם הנאה, וכבר הביא ביד מלאכי כלל ה' אות קע"ז בשם הרבה ראשונים, שהאיסור הוא הסתכלות בהבטה יתירה. ועי"ש מה שפירש הגמ' בעבודה זרה כ', א: ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנוי וכו', שהכוונה להסתכלות המביאה לידי הרהור עבירה. וזהו דבר המסור ללב וכל אחד מחויב להשמר מהסתכלות מתועבת זו, ולפיכך לא עשו בזה תיקון מיוחד, ורק תקנו שלא יתערבו אנשים בנשים, לפי שהתערבות זו מביאה ממילא לקלות ראש.

17. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן לט

ולכן צריך לומר שהאיסור הוא רק משום קלות ראש... שמצד ההסתכלות עצמה חזינן שלא היתה הקפידא דהא זה ידעו גם מתחלה... אבל כשראו שבאו מזה לידי קלות ראש שהוא להרבות שיחה ביניהם ולנגיעה בידיהם וכדומה, התקינו להחליף שהנשים יהיו מבחוץ אחורי האנשים שבזה יש מעלה שאין הכרח שיסתכלו בהן... ולפיכך אף שלכל דבר הצריך מחיצה הרי הוא מחיצה גמורה מ"מ לענין הבדלת אנשים ונשים אינה כלום שעדיין הם כמעורבין ובאין לקלות ראש. ונתברר שצרכים מדאורייתא לעשות גזוזטרא שיהיו הנשים מלמעלה והאנשים מלמטה שרק אז אינם כמעורבין...

IV. The Mechitza's Architecture: Height, Structure, and Substance

18. שו"ת מהר"ם שיק, או"ח ע"ז

ועתה איזה רשעים שלחו יד להרוס בעזרת נשים דבר המפסיק בין עזרת נשי[ם] לעזרת אנשי[ם] שלא תהא סגור לגמרי בקרשי[ם] רק בעמודי[ם] ויוכלו לראו[ת] ולהראות... והנה חלילה לכם להכשרים לשתוק ע"ד הפריצות שעשו החצופים ההם כי מדינא אנו חייבים לעשות הפסק בין עזרת אנשים לעזרת נשים... שלא יראו אנשים לנשים מפני שמביא לידי קלות ראש ושאר עבירות.

19. שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן ח

ואם אמנם שבפ"ח מה' לולב הי"ב כותב הרמב"ם הטעם כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. אבל בפיה"מ שם מדגיש לכתוב הטעם כדי שלא יתסכלו האנשים בנשים, וזה אפשרי רק על ידי עשיית מחיצה בגובה איש או וילנות. ועיין גם בתיו"ט בסוכה שם שמביא דברי הרמב"ם שבפיה"מ מוסיף וכותב: והדין עמו וכו' ואמנם הסתכלות /הסתכלות/ האנשים בנשים מביא לידי קלות ראש... והנה שאלת המחיצה כבר נתעוררה בדור הקודם ובספר לב העברי ח"ש נדפס פסק דין על כך אשר עליו חתומים למעלה משבעים גאונים ובראשם... אסור לעשות המחיצה המבדלת בין עזרת נשים ואנשים רק באופן אשר לא יוכל להסתכל אנשים בנשים, רק יעשו כנהוג בימי קדם, וכן אם כבר נעשה לא יכנסו בה... חושבני שמהאמור מספיק כבר להוכיח על חומר החיוב של עשיית מחיצה מבדלת בין בית הכנסת לבין עזרת נשים באופן שהאנשים לא יוכלו לבוא לידי הסתכלות.

20. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן לט

אלמא שבתחלה אף שהיו מובדלין בדין מחיצה שמועילה לשאר דברים שצריכין מחיצה לא הועילה לזה ונחשבו כמעורבין ואסור מדאורייתא והוי כמפורש שיעשו גזוזטרא. היוצא מזה גם בבתי כנסיות שמתקבצין שם אנשים ונשים להתפלל טוב יותר לעשות גזוזטרא שהנשים יהיו למעלה, ואם מאיזה טעם קשה לעשות גזוזטרא צריכים לעשות מחיצה ממש כזו שתמנע מלבוא לידי קלות ראש... ולכן לא סגי גם במחיצה של עשרה טפחים מן הקרקע שאינה כלום לענין קלות ראש שהרי יכולים לדבר ולהרבות שיחה עם הנשים בלי שום קושי וליגע בידיהם ואין לך קלות ראש גדולה מזו ונחשבו כמעורבין ממש ואסור מדאורייתא שגרועה היא ממחיצה שהבדילה בין עזרת נשים לחיל במקדש שלא הועילה אף שהיתה יותר ניכר, אלא צריכים לעשות מחיצה גבוהה במדה כזו שלא יבואו לידי קלות ראש... אבל מסתבר לע"ד שסגי במחיצה גבוהה עד אחר הכתפים, דהרי חזינן שהמחיצה אינה מצד איסור הסתכלות...

21. שו"ת אגרות משה או"ח ג:כג

לכל הפחות מחיצה גבוהה עד הכתפים, והוא לפי המדה לרש"י ותוס' טפחים ולרשב"ם הוא ערך י"ז טפחים עיין שם, אבל כפי שחזינן בזמננו שעד הכתפים ברוב נשים הוא פחות, לכן המיקל במחיצה דששים אינטשעס שהם חמשה פוט אין למחות... יש בתי כנסיות שהגביהו את רצפת עזרת הנשים לערך פוט ויותר ואין מניחין להגביה את המחיצה, וזה לא טוב לע"ד [=לפי עניות דעתי]... אך מ"מ איני אומר איסור ברור

22. שו"ת דברי יואל או"ח י

שטעה בהבנת דברי הש"ס לומר שלא הקפידו על הסתכלות... מה יועיל לזה המחיצה שעד אחר הכתפים אם הראשים והצורות מגולות, הלא יכולים להרבות בדברים ושחוק וקלות ראש, והמחיצה שבין הגופים אינה כלום...

23. רב יוסף אליהו הנקין, גבורות אליהו א:מד

ובשעת הדחק תהיה המחיצה לפחות עשרה טפחים ולמעלה מזה יהא ווילון מספיק

24. Rabbi Aryeh Frimer, 'Women and Minyan,' Tradition, 23:4 (Summer 1988): 54-77, note 89

In a personal *horaah halacha lemaaseh* (Cambridge, Mass. 1971) Rabbi Joseph B. Soloveitchik shlita ruled that a *mechitza* need only be 50 inches high. Rav Yosef Eliyahu Henkin allowed for a *mechitza* of only ten *tefachim*, the minimum height of a *mechitza* in the context of the laws of *sukka*, so long as there was a curtain on top.

25. בני בני א:א

ואולם גם על זה אין לתמוה שהרי כל ענין מחיצת עזרת נשים לא נזכר בדברי הראשונים ורק בדורות האחרונים ממש דנו בו להשיב על המהרסים את המחיצה בפרט ודת יהודית בכלל... יוצא לנו שלפרה"מ בודאי היו הנשים נסותרות כולן

מאחורי שקופים אטומים שהם שבכה לפי פרוש המאירי בדברי הרמב"ם. ואולם במשנה תורה לא הזכיר ענין זה... ולשון זה הוא ענין שנוי רשות ומחיצת י' טפחים... וכן בכל תפוסות ישראל בכל הדורות לא נמצאת עזרת נשים שלא היתה מובדלת ברשות מעזרת הגברים וברוב המקרים היו חדרים נפרדים לגמרי או עליות ולא עלה על דעת מישהו לאמר ששנוי רשות הוא ענין טפל ומניעת הסתכלות בלבד היא העיקר וכמו שכתבנו שעזרת נשים בביהמ"ק היתה בשנוי רשות מעזרת ישראל ומהחיל ומשם למדו לעיקר עזרת נשים בביהכ"נ... וצריך להיות בה דין מחיצה מובדלת רשות ולא מחיצה שהגדיים בוקעים תחתיה או שאינה עומדת ברוח מצויה.

26. שו"ת אגרות משה או"ח ד:לב

...שני טבלאות של עץ יפים והם עשוין לנוי וליופי נקבים נקבים... לע"ד [=לפי עניות דעתי] הם ראויין לעשות מחיצה באשר דרך נקבים האלו אי אפשר לבא לידי קלות ראש...

27. שו"ת אגרות משה או"ח ג:כג

...והנה לבד ענין המחיצה שזהו דבר המחוייב אפילו נשים צנועות ביותר, יש ענין מחיצה בשביל איסור הסתכלות ממש במקומות שצריך שיהיו מכוסות שהן בדין ערוה בזמננו... למחיצה מזכוכית שמועילה לדין המחיצה ואינה מועילה לאיסור ק"ש [=קריאת שמע] ותפלה נגד ערוה... אם הוא ביהכ"נ [=בית הכנסת] שאין מניחים לנשים מגולות הזרועות וכדומה ליכנס לביהכ"נ [=לבית הכנסת] רשאים מדינא לעשות אף מחיצה מזכוכית....

28. שו"ת שרידי אש חלק א סימן ה

אמנם רבני אונגארן מחמירים מאוד ודורשים שהמחיצה תהי[ה] גבוהה למעלה מראשי הנשים, ועוד מרחיקים ללכת ודורשים שבאם אין בביהכ"נ מחיצה כזו אסור להתפלל שם, ואסור לנשים לבוא ולהתפלל ומוטב שישארו בבתיהם. וודאי שכוונתם לטובה, לשמור על הצניעות כפי שהיתה נהוגה בדורות הקודמים, אבל בזמננו נשתנה המצב ונשתנו הטבעים, והנשים אם תשארנה בבית ולא תבואנה לביהכ"נ תשתכח מהם תורת היהדות לגמרי, ובוודאי שאסור להדיחן ולהרחיקן בגלל חומרא יתירה שאין לה יסוד מוצק בש"ס ופוסקים... ובזמננו הנשים מקפידות מאוד אם מרחיקים אותן מבתי התפילה, והליכה לתפילה בביהכ"נ היא בזמננו קיום היהדות לנשים ולאמהות.

Indeed the rabbis of Hungary are very stringent and demand that the *mechitza* be higher than the heads of the women, and they go further and demand that, if the synagogue does not have a *mechitza* like this, it is prohibited to pray there, and it is prohibited for the women to come and pray and it is better for them to stay at home. Certainly their intention is for the good, to preserve modesty as it was practiced in prior generations, but in our times the situation has changed and nature has changed, and if women stay at home and don't come to synagogue, they will lose their Judaism entirely, and it is certainly prohibited to push them away and distance them because of an excessive stringency that has no solid source in the Talmud or halachic authorities... In our time women are very disturbed if we distance them from houses of prayer, and going to prayer in synagogue in our time is the fulfillment of Judaism for women and for mothers.

29. Devorah Rubin, 'Davening in Dark Corners,' Jewish Action, Spring 1998.

On Shabbos, on Yom Tov, and especially during the *Yamim Noraim*, it enhances one's *kavanos* to see the *baal tefillah*; to watch the Torah being read and raised; to see the *shofar* being blown; and to see the *Hakafos* on Hoshana Rabba. ... At the present time, in many *shuls*, it requires imagination to feel that one is part of the congregation. It is also harder to follow the rabbi's *drashah* when one cannot see his face. The solution adopted in some *shuls* of drawing back the

curtains during the speech does not take into account that some of us are uncomfortable being suddenly put on display. Several major Orthodox *shuls* have had the good sense to try to remedy the situation. The technology certainly exists, for example: the one-way mirror; a combination of smoked glass and screen; adjustable wooden louvers; and of course, balconies, especially tiered balconies, afford a good view. Installing a kosher, women-friendly *mechitzah* need not be difficult or expensive; all it requires is good will and ingenuity.

V. The Mechitza Outside of Tefillah

30. שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז והנה במס' סוכה נ"ב

ורק בבית הכנסת יש תקנה קדומה לעשות מחיצות גבוהות, שלא יוכלו להסתכל משום תפילה וקריאת שמע, שאסור מטעם ערוה, כמבואר בברכות כ"ד, א שטפח מגולה וכן שער באשה ערוה, אבל באספות של רשות, כגון בשעת הכנסת כלה לחופה או בשעת נאומים ודרשות לא הקפידו מעולם לעשות מחיצות ורק מדקדקים שלא ישבו אנשים ונשים יחד ולא יתערבו זה עם זה. ואמנם ראיתי שמביא דברי המרדכי במס' שבת פ"ג, שי"א, שכתב: כגון מחיצה שעושין בשעת הדרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת, עי"ש, משמע שעשו מחיצות גם בשעת הדרשה ולא דווקא בשעת תפלה וקר"ש. ונראה שזו מדת חסידות ולא מצד הדין, ומעולם לא ראינו בארצות ליטא ופולין שידקדקו בזה. והנה לישראל וכו'.

31. בני בנימ א:לה

נלע"ד שאין קרא דזכריה עוסק אלא בבתי כנסיות ובתי מדרשות שיש בהם קדושה ולא בשאר מקומות... שסתם הספד של רבים מספידים בבית הכנסת ולא במקום אחר....

32. שו"ת אגרות משה או"ח ה:יב א

... שאלת אם צריך מחיצה כשמתפללים במקום שאינו קבוע לתפלה, למשל, בבית אבל רח"ל [=רחמנא ליצלן]. אם צריכות הנשים לילך לחדר נפרד, או שדי בהפסק אוויר. ונראה שלדינא הנשים בבית אבל צריכות ללכת לחדר אחר. והטעם דבית אבל הוא מקום שפתוח לרבים... אבל אם למעשה הנשים אינן מסכימות לעזוב את החדר, נחשב זה לאקראי, ואין להמנע מלהתפלל מחמת זה. אבל בבית חתן מדינא אין צורך במחיצה, שאינו פתוח לרבים, אלא רק לבני המשפחה. לכן די בכך שילכו האנשים המתפללים לזווית אחת שיוכלו לכוין שם, ושם יתפללו...

33. שו"ת אגרות משה אורח חיים ה:יא

שמותר לכת"ר [=כבוד תורתו הרמה] להזמין ציבור אנשים לדרשות על ענייני תורה ומוסר, כדי לקרבם לתורה ולמצוות, אף על פי שאי אפשר לסדר שתהיה מחיצה מפרידה בין האנשים לנשים, משום מה שכת"ר אמר שיש חשש שיסרבו לבוא אם נצריכם להיות נפרדים ע"י מחיצה, ואף על פי שלדינא צריך שתהיה מחיצה, כפי שהשיב נכדי לכת"ר, כיוון שההזמנה היא לכלל הציבור, ולא לאנשים פרטיים, כמבואר בתשובתי באו"ח ח"א סימנים ל"ט – מ"ד, מ"מ כיוון שכאן אין אפשרות אחרת, אין למנוע מלהשפיע עליהם כדי לקרבם לתורה ולמצוות מחמת חסרון מחיצה, אם אך אין זה בשעת תפילה.

34. רב יעקב אריאל, הלכה והידור בדיני צניעות בזמננו, ג: הפרדה

ויש המקפידים להניח את המחיצה גם בשעת דרשה תורנית המתקיימת בביכנ"ס, אולם לענ"ד יש לשקול היטב האם הנוק שבה אינו עולה על התועלת. הניסיון מעיד שנשים היושבות מאחרי מחיצה חשות את עצמן מרוחקות מהמתרחש

בביה"כ, מה שמקשה על ההקשבה למרצה. ולא פלא שנשים מוצאות את עצמן שקועות בפטפוט בזמן הדרשה וגורמות להפרעה, וזאת שלא באשמתן. וכדי למנוע זאת, הקפדתי שהגבאים יגוללו את המחיצה בזמן הדרשה, על מנת שנשים תוכלנה להקשיב לה. כי המחיצה בזמן זה אינה הלכה אלא מנהג טוב.

There are those who are particular to also set up a mechitza during a Torah derasha that takes place in the synagogue. However, in my humble opinion, one should consider carefully whether this does more harm than good. Experience shows that women who sit behind a mechitza feel distanced from what is happening in synagogue. This makes it difficult for them to listen to the speaker. So it's not surprising that women find themselves engaging in chitchat during the derasha and causing a disturbance, and this is not their fault. In order to prevent this, I have been particular that the gabbai'im (sextons) should roll back the mechitza during the derasha, in order that the women should be able to listen to it. For a mechitza at that time is not a halacha but a good custom.